

KORKU EDEBİYATINDA ÖLÜMÜN GÜZEL KADINLARA YAKIŞMASI

1. Celse

“İtiraz ediyorum!” diye bağırdı avukat. “Müvekkilime yöneltilen suçlamalar mesnetsizdir. Kendisi bir yazardır. Yarattığı karakteri öldürmek istemesi, onun inisiyatifindedir.”

Savcı güldü. “Korku edebiyatında neden güzel kadınlar ölmelidir sayın yargıç?” Gözlerini jüriye, hâkime ve izleyicilere dikti sırayla. Herkesin, sorusunu sindirmesini bekliyordu. Şov yapmaktan çekinmeyen biriydi. Orta yaşlarının başlarında, son derece şık, hırslı; davaya çok iyi hazırlanmış. Devam etti:

“Bunu durup bir-iki saniye düşünelim. Neden ölmeliler güzel kadınlar? Sanık yazar beyefendi, yıllardır bunu yapıyor zaten. Öykülerindeki kadın karakterleri öldürmesiyle meşhur, edebiyat dünyası onu bu şekilde tanımlıyor. En fanatik okuyucuları bile artık bunun değişmesini istiyor. Üstelik bu son kadın karakter, en sevilenlerden biri oldu.”

“Tarafsızlığıma gölge düşürme riskini göze alarak buna benim de katıldığımı söylemem gerek” dedi hâkim.

Savcı muzaffer bir komutan edasıyla yerine otururken, yüzünde alaycı bir gülüşle savunma avukatı sahneye çıktı. Savcıdan daha gençti. En az onun kadar şık, en az onun kadar hırslıydı.

“Edgar Allan Poe, *Güzel bir kadının ölümü, dünyanın en şiirsel meselesidir* demişti sayın yargıç. Burada fiziksel bir ölümden bahsetmiyoruz. Ölümün estetiğidir konumuz. Ayrıca ölüm aracılığıyla ölümsüzlüğe ulaşma idealidir. Poe, kadınlar konusunda dünyanın en şanssız erkeklerinden biriydi. Annesini ve sevdiği kadını aynı hastalıktan kaybetmişti. Üstelik annesinden sonra ona bakan kadın da genç yaşta ölmüştü. Bunun insan ruhunda nasıl bir yıkıma sebep olacağını hayal edebiliyor musunuz? Giderek ağırlaşan öksürük nöbetleri, balgamla karışık kan, vücudun zayıf düşmesi ve acılarla dolu ayların ardından kaçınılmaz son. Bunu izlemek zorunda kalmak. Küçük yaşta... Sonra aynıının sevdiğiniz kadının da başına geldiğini görmek. Aynı kaderi çaresizce izlemek.”

“İzin verirseniz, savunma, şimdi bunlardan sorumlu olan kişiyi tanık olarak çağırıyor: Ölüm.”

Süklüm püklüm, buruşuk kıyafetleri ve dağınık saçlarıyla orta yaşlı bir adamcağız, ayaklarını sürüye sürüye gelip kürsüye oturdu. Onu tarif etmek için sıradan kelimesi bile övgü gibi duruyordu. Ölümün estetiği sözlerinin üstüne böyle birinin gelmesi, avukatın yaratmaya çalıştığı dramatik etkiyi zedelemişti. Neyse ki konuşmaya başlayınca bu olumsuz hava dağılıverdi. Keskin bakışları ve tok sesi salona hâkim olmuştu:

“Ölüm imgesi, kadınla yan yana geldiğinde ister istemez ortaya bir zarafet beklentisi çıkıyor. Poe’ya gelmeden önce,

korku yazarı sayılmayan sanatçılarda bile buna örnekler var. Çehov'un 'Korkunç Bir Gece' öyküsü örneğin. Ana karakter, odada gördüğü pembe örtülü, oymalı, süslemeli tabutun ölmüş bir genç kadın için yapıldığı fikrine kapılıveriyor."

"İtiraz ediyorum!" dedi savcı. "Tanığın kişisel görüşleri davanın konusu değil."

"İnsan yaratıcılığının önemli bir kısmı benden gelir, sayın savcım. Yok olma korkusu, ruhunuzu nasıl teslim edeceğiniz, canlı canlı gömülme, sevdiğiniz insanları yitirme. Bütün bu korkular arasında bir nebze şıklık ve zarafet aramak yanlış mıdır? Ölümün kadına yakıştığını düşünüyorsam ve bunu yazara da yansıtırsam, yaratıcılığını körüklemiş olmaz mıyım?"

"Bir nevi yaratıcılık bahşediyorsunuz yani?" diye sordu avukat.

"Müvekkiliniz olan yazar beyefendiyi benim üzerimden aklamaya çalışmayın. Yaratıcılık bahşetmek benim vazifem değil. Bu, sizin içinizde var. Çünkü güzel kadın her zaman güzeldir. Ölürken bile."

"Yaşamalarını ve güzel kalmalarını tercih ederim" diye itiraz etti savcı.

"Onları öldüren ben değilim. Sizlersiniz. Ben şık olmasını istiyorum sadece."

"Bana kalırsa siz yazardan da betersiniz" dedi savcı. "Her şeyi yok ediyorsunuz, üstelik bazılarında anlamsızca bir estetik arayışı içine giriyorsunuz. Sizi anlayamıyoruz."

"Beni anlamanız gerekmiyor."

"Konudan uzaklaşıyoruz" diye araya girdi avukat. "Bahsettiğimiz şey, ölüm aracılığıyla sonsuzluğu kavramak. İnsan ruhunun gizemli, karanlık derinliklerini keşfetmek."

“Kesinlikle. Bakınız, madem Poe’dan başladık, ondan gidelim. Pek çok öyküsünde ve şiirinde bu temayı işlemiştir. Çoğu şu üç unsurdan oluşur: Ana karakterin vurulduğu kadının ne kadar güzel ve bilgili olduğu. Gizemli ya da doğal sebeplerle, bir biçimde ölümü ve hayata dönüşü ya da dönüşünün beklenmesi.”

“*Vurulmak* kelimesi ilginç bir seçim.”

“*Vurulmak* çünkü normal bir sevgi değildir onunkisi. Saplantı derecesinde bir bağıllık, yer yer karşı koyamadığı çekimle bir nevi uydusu olmak.”

“‘Ligeia’ örneğin. Adeta gotik edebiyatın özeti gibidir, değil mi? Mekân tasviriyle, önce Ligeia, sonra Rowena tasvirleriyle. Beşgen odanın bir duvarının tamamen cam olması, yüksek tavan, görkemli ve ürkütücü ağır perdeler. Fısıltılar ve sadece Rowena’nın fark ettiği gizemli bir varlık.”

“İtiraz ediyorum!” dedi savcı. “Burada edebiyat seminerinde değiliz. Güzel bir kadının ölümünün estetik olduğuna dair çarpık bir fikre karşı mücadele ediyoruz. Tanığın edebiyat eleştirmeni olduğunu bilmiyordum.”

“Değilim. Lakin pek çok esere katkı yapmışlığım vardır.”

“Peki bu iddianız belli bir dönem için mi geçerli? Örneğin, bugün de böyle bir estetikten söz edebilir miyiz?” diye sordu avukat.

“Poe’nun döneminin çok farklı bir estetik anlayışına sahip olduğunu kabul ediyorum. Modern zamanlarınsa kendine göre bir tarzı var. Şiirin değişmesi gibi, korkunun da güzel kadınların ölümünün de şekli değişiyor. Yine de kendine göre bir zarafetinin olmadığını söyleyemeyiz. Örneğin, Clive Bark-

er'in 'Jacqueline Ess: Arzusu ve Vasiyetnamesi' öyküsü buna güzel bir örnektir. Tema olarak az önce saydıklarımıza benzer yanları vardır. Güzel, güçlü, ürkütücü bir kadın, ona tutkuyla bağlanan bir anlatıcı ve bu güzel kadının ölümü, ölmek zorunda olması. Ne var ki öykü bolca kan ve detaylı şiddet sahneleriyle anlatılmış. Aşırıya kaçan cinsellik tasvirleri de cabası. Tekrar Poe'ya dönelim. Bir makalesinde şöyle yazmış:

*Tüm melankolik konular içinde, insanlığın evrensel anlayışına göre en melankolik olan nedir? Besbelli ki yanıt, ölümdü. 'Ya bu en melankolik konu' dedim, 'ne zaman en çok şiirsel olur?' Az çok açıkladığım kadarıyla burada da yanıt apaçıktır –Kendisini Güzelliğe en yakından bağladığı zaman. Öyleyse güzel bir kadının ölümü, hiç kuşkusuz dünyanın en şiirsel konusudur– ve böyle bir konu için en uygun dudakların, sevgilisini yitirmiş bir âşığın dudakları olduğu da bir o kadar kuşku götürmez.**

İnsanın bu kayıptan sonra düştüğü derin yalnızlık, ruhunda açılan yaralar ve kendisinin bile bilmediği gizemli yanlarını keşfetmesi, paha biçilemez bir mücevher bana göre.”

“Sizin bu konuda bir katkınız var mı?” diye savcı araya girdi. “Öyle iştahlı anlattınız ki, bunu isteyen yazarın kendisi değil de sizmişsiniz gibi.”

“Güzel bir kadının ölümünü hayal etmek çekici bir fikir. Bunu inkâr edemem. Lakin benden korkmanız benim suçum değil. Kendi içinizdeki korkular, zayıf yaradılışınız ve çelişkileriniz için bir şey yapamam. Sürekli kadınlarla, kadın düşün-

*) Edgar Allan Poe, *The Philosophy Of Composition*, 1846, “Yazmanın Felsefesi”, Bütün Hikâyeleri, Çev. Savaş Kılıç, İthaki Yayınları, İstanbul: 2007.

cesiyle meşgulsünüz. Bukowski'nin dediği gibi, onlardan hem korkuyor hem de onlara dayanılmaz bir arzu duyuyorsunuz. Sizi sürükleyebilecekleri duygulardan korkuyorsunuz, sizi farklı bir insana dönüştürmelerinden. Bir yandan da o yasak, ürkütücü duygular için yanıp tutuşuyorsunuz.”

“Poe'nun 'Morella' öyküsündeki karakter gibi?”

“Andırıyor, evet. Morella'ya tuhaf bir sevgi duyuyor. Bunun aşk ya da şehvet olmadığını iddia ediyor. Kadının bilgisinden etkileniyor ve çekiniyor. Sonra başta hoşuna giden gizem, giderek onu sıkımsamaya başlıyor ve kadının ölümünü dileyebilecek hale geliyor. Morella ölüm döşeginde ona şöyle sesleniyor: *Beni asla sevemedin ama yaşamda tiksindiğin kişiye ölünce tapacaksın*. Gerçekten de kadın öldükten sonra, adam çok daha ağır, karmaşık bir durumun içinde buluyor kendisini.”

“Usher Evi'nin Çöküşü'nde de benzer bir tema olduğunu söyleyebilir miyiz?”

“Orada ölümü kabullenmeme durumu var. Roderick Usher, kız kardeşinin öldüğünü reddediyor. Onu gömmüyor, yıllar boyunca mahzende saklamaya niyetleniyor. İşin ilginç yanı, kızın gerçekten de ölmemiş olması. Ne var ki bu bir şeyi değiştirmiyor, iki kardeş kötü kaderlerinden kaçamıyorlar.”

Avukat, jüriye döndü:

“Freud, 'Yas ve Melankoli'* başlıklı makalesinde, melankolik kişilerin bir şeyi kaybettiklerini, neyi kaybettiklerini bil-seler dahi bunun kendi içlerinde neyin kaybına yol açtığını bilemediklerini söyler. Poe'nun, hayatındaki kadınların ne-

*) Sigmund Freud, *Trauer Und Melancholie 1917*, “Yas ve Melankoli”, Çev. Aslı Emirsoy, Telos Yayıncılık, İstanbul: 2014.

redeyse tamamını kaybetmesi, psikolojik anlamda arzu nesnesinin kaybıdır. Bir arzu nesnesini kaybet. Sonra bir daha, sonra bir daha... Kayıp üstüne kayıp yaşamıştır. Sıradan bir insanı paramparça edebilecek bir şeyi Poe defalarca yaşamıştır. Bu da onun bu ölümleri anlamakta ve kabullenmekte neden zorlandığının izahı olabilir. Bu ruhsal karmaşanın yazılarına yansımaması beklenemez. Poe'nun melankolisinin ego kaybına yol açtığını, bu kaybın suçluluk duygusunu körüklediğini, karakterlerine acı çektirmek suretiyle kendisini de cezalandırdığını öne sürmek mantıksız olmayacaktır. Onun için hüznün kendisi, artık arzu nesnesi haline gelmiştir. Az önce alıntılanmış makalesinde de görüldüğü gibi, artık aradığı tek şey melankolidir. Melankoliyi daha da etkili kılacak unsurlardır. Bunun da en hüznü yolu, güzel bir kadının, normal bir insanın arzu nesnesi olabilecek bir varlığın ölümüdür.”

Avukatın konuşmasını bitirmesiyle salona sessizlik çöktü. Savcı, tanığa soru sormayacağını işaret etti.

Jüri, yargıcın işaretiyle karar vermek üzere çekildi. Savcı ve avukat birbirlerini süzdüler. Sanık yazar, önündeki kalemle oynamaya koyuldu.

Sanki biri hepsinin kulağına şöyle fısıldamıştı:

“Gerçek, kurgudan daha tuhaftır.”

2. Celse

Ecel, önünde duran baloncuğa üfledi ve mahkeme salonunun görüntüsü ortadan kayboldu. Bunu hep yapardı: Karanlık temaları tartışıp bir yere varmaya çalışan insanları, yüzünde sinik bir gülümsemeyle kendi boyutundan izler, varlığının gerektiği bir durum olduğunda karanlığını o noktaya yönlendirirdi. Burada öyle bir durum varmış gibi durmuyordu.

“Bir de Ölüm’ü çağırmışlar” diye söylendi. “O ne anlarsa yaratım sürecinden!”

Kurgusunu gerçeğe taşımış şu yazar hoşuna gitti ama... Avukat, savcı, hâkim, hepsi gözünün içine bakıyordu “N’olur, öldürme o karakteri” diye. “Bu insanların hepsini delirmeye an kala karanlık tarafa çekmesi güzel!” diye düşündü.

Mahkeme yönünü şaşırarak güzel kadınların ölmesinin korku edebiyatında estetik olup olmadığı tartışmasına evrilmiş ve ortalık edebiyat dünyasından, özellikle Poe’dan alabildiğine örneklerle dolup taşmıştı. Poe’yla başlayan cümlenin gücü havada sızlanmakla birlikte ortamdaki her şeyin üzerine gölge düşürüyordu aslında. Yüzüne karanlık çöken ve anda kıstıtlı kalan bu varlıklar kuşkusuz estetikti, sadece onu görmek için kalbinde gotik bir yara açmak gerekiyordu. Ölüm, kan ve ısırap üçgeniyle tamamlanan her bakış melankoliyle ıslanacaktı elbette.

Ecel derin bir nefes aldı ve mahkeme salonuna geri dönerek bir nefes karanlık gönderdi yazara. Yazarın oturduğu yerde etrafının dumansı bir dansla çevrelendiğini, ardından

dumanın yavaş yavaş omuzlarında biriktiğini sadece dikkatli bakan birkaç kişi görebildi.

Yazarın omzunda bacak bacağa atmış oturan titrek figürün camsı iri gözleri, onunla bir kez göz göze gelen herkesi hapsediyordu. Ecel'in kendi formu değildi bu ama zaten sık sık kimliğine büründüğü o kadını saymazsak, sınırları, şekli olmayan bir varlıktı o. Şu an sadece yazarın ölü karakterini canlandırmak istemişti ironik bir şekilde omuzlarına tüneyerek. Yazar, zekice bir hamleyle Poe'nun yaşamöyküsünün arkasına sığınarak onu unutturmak istemiş ve bunda kısmen başarılı olmuş olsa da kadının varlığı üzerine çökmüştü. Avukat, savcı, hâkim, yazar hatta Ölüm, kısaca herkes konuşmuştu bugün ama davanın asıl muhatabı sessizdi Ölüm'den de fazla... Elbet sıra ona da gelecekti. Bakalım sevgili yazar o zaman nasıl savunulacak, kimin hayat hikâyesinden örnekler verilecekti?

O gün ölümlle arzusun kaybı, yaşla egonun kayıp nesneyle özdeşleşmesi ve ıstırabın bakışlarını içeri çevirmesine dair açıklamalar ağır ağır yankılanmış ve mahkeme salonunun mantığına uygun bulunmuştu. Ecel için bu yetmezdi. Bir karakterin ölümü için mahkeme kuruluyorsa bu iş melankoliyle geçiştirilemezdi. Herkes konuya dahil olsundu. Özellikle de yazar. Yaratım sürecinin cehennemini kapılarını araladığını kimse unutmamalıydı!

Ecel, karakterin kılığına bürünmüş bir halde salına salına mahkemede dolaştı. Geçtiği yerlerde toz parçacıkları havalandı, salon sakinleri üzerinde ansızın bir ürperti meydana geldi. Ortam sıcaklığı yeterince düştüğünde yazarın tam önünde durup sol kulağına doğru hafifçe eğilerek ona arzusun nes-